

**Yapı işlerinde iş güvenliği açısından  
asıl işveren alt işveren ilişkisi,  
alt işveren yönetimi**

Beste ARDIÇ ARSLAN  
İnşaat Mühendisi- İş Güvenliği Uzmanı  
11-12 Kasım 2013

[bardic@etkinisguvenligi.com](mailto:bardic@etkinisguvenligi.com)  
0 536 324 25 59

## Yasaya Göre Asıl işveren-Alt işveren(Taşeron): İş Kanunu Madde 2

Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir.



## Yasaya Göre Asıl İşveren-Alt İşveren(Taşeron): İş Kanunu Madde 2

- Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.
- Asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi halde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler. İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverenlere verilemez.



## Alt işveren(Taşeron) olabilmek için:

1. Yardımcı işlerden birinde (Yemek, güvenlik, temizlik gibi) bir iş almak,
2. Veya asıl işin bir bölümünde:İşletmenin ve işin gereği ile Teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş almak,
3. Her iki halde de işçilerini sadece bu işyerinde çalıştırmak gerekir.



# Muvazaa

Yasaya uygun asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulmadığında, işçiler asıl işverenin işçileri, verilen iş de asıl işverenin işi kabul edilir. Alt işveren sorumluluğu kalkar.



İşyerinde makinelerin bakımını üstlenen ve periyodik bakımlarını yapan şirket alt işveren midir?

Bakım işi, tarif edilen ayrı bir iş olarak verilmişse ve şirketin gönderdiği değişik elemanlar tarafından periyodik olarak veya arıza hallerinde yapılan iş olup, işyerinde devamlı bakım elemanı bulundurma şeklinde değilse, alt işveren değildir.

## Alt işveren denilebilmesi

Kanunda belirtilen tarife göre alt işveren denilebilmesi iki şartın varlığına bağlıdır.

- ❖ İşin tamamının yapımını üstlenen ve sigortalı çalıştıran (adına tescilli dosya bulunan) işveren,
- ❖ İşverenden, işin bölüm veya eklentilerinde iş alan ve kendi adına sigortalı çalıştıran kişinin,

bulunması gerekmektedir.

**Örneğin;** İhale suretiyle yol yapım ihalesini alan A müteahhidi aldığı bu yol inşaatı işinin bir bölümünü B şahsına verirse ve B şahsında eğer kendi adına sigortalı işçi çalıştırırsa (B) şahsı alt işverendir.

İşin tamamının yürütümü ile sorumlu olan işverenden iş alan, ancak sigortalı çalıştırılmayanların alt işverenlik niteliği olmayacaktır.

**Örneğin;** İşverenden bina inşaatının ana giriş kapısının demir doğraması yapımını alan ve hariçten işçi-sigortalı çalıştırmadan bizzat kendisi çalışarak sonuçlandıran kişi alt işveren kabul edilmeyecektir.

## Alt işveren denilebilmesi

İş sahibinin kendisi işçi çalıştırmaksızın, işi belirli kısımlara ayırıp başka başka (birden çok) kişilere yaptırması halinde, bu kişiler alt işveren değil (işin bunlara devri söz konusu değil ise) kural olarak işveren vekilidirler ve Sosyal Güvenlik Kanunu yönünden işi bölüp dağıtan iş sahibi işveren niteliğiyle sorumludur.

Örneğin; Yapı Kooperatifi, kendisi hariçten işçi çalıştırmayıp, inşaatın kısımlarını ayrı şahıslara yaptırması durumunda, Yapı Kooperatifi işveren, bölüm veya eklentilerden iş alanlar ise işveren vekili, Kurum uygulaması yönünden alt işveren sayılacaklardır



## İş kazalarında asıl işveren-alt işveren sorumlulukları

- İşçiye karşı, birlikte sorumludurlar.
- Aralarındaki sorumluluk paylaşımı:

Asıl işveren, alt işverene alınacak iş güvenliği tedbirleri konusunda gerekli uyarıları yapmış ve kontrol görevini yerine getirmişse, iş kazasındaki sorumluluğu sadece kontrol ve gözetim sorumluluğuyla orantılıdır.(Alt işverene göre az)

## Alt işverenin sorumluluğu

Alt işveren, kendi iş alanında, kendi işçisinin uğradığı iş kazasında, gerekli güvenlik tedbirlerini bizzat almak sorumluluğuyla orantılı kusurludur. (Asıl işverene göre fazla)

## Yapı İş Koluna Özel

Talep Süreksiz ve belirsiz

Risk Yüksek

Bu nedenle diğer sektörlerle göre Alt işveren kullanımı diğer sektörlerle göre daha yaygındır.

## Asıl İşveren açısından bakıldığında

Karşı karşıya olunan sorumlulukları azaltır / Yüklenici ile riski paylaşmakta

Genel İnşaat masraflarını azaltır

Pazardaki belirsizliğe karşı tampon görevi görür

İnşaatın daha kısa sürede tamamlanabilmesi

Ekipman ve bakım maliyetlerini azaltır

Bürokratik işlemler azalmakta, asıl işveren'e esneklik sağlamakta

Farklı alanlarda uzmanlar sağlanmasına olanak vermektedir.

## Asıl İşveren açısından bakıldığında

Yapı iş kolunda alt işveren kullanımı sadece işçilik kullanımı ile sınırlı olabileceği gibi uzmanlık gerektiren işlerin tümü ile devredilmesi şeklinde de olabilir.

Alt işveren kullanım kapasitesi ise projenin büyüklüğü, karmaşıklığı ve çevrenin bu uzmanlaşmış kapasiteyi ne ölçüde bünyesinde barındırdığı biçimlendirmektedir.

## İş Sahibi (Müşteri)

İş Sahibi ana yükleniciyi, alt yüklenicilerin işi tatminkar düzeyde yapmasından sorumlu tutar. Bir anlamda alt yüklenici kullanımından doğan risklerin üstlenilmesini de ana yükleniciden bekler

- Asıl işveren -alt işveren ilişkilerinde anlaşmazlıklar
- Sözleşmesel ve idari boşluklar, strateji hataları kaza sebepleri arasında
- İSG alanında başarı asıl işveren ve alt işveren stratejilerinin oluşturduğu kombinasyonlara bağlıdır.

1. Asıl işverenin bir İSG sistemi yok ise alt işveren de bu konuya yatırım yapmayacaktır.
2. Alt işveren işçisinin geçirdiği bir iş kazasında asıl işveren de zarara uğrayabilecektir
3. Asıl işveren kendi İSG sistemini kurmak ile birlikte alt işverenin İSG sistemini kurmaya zorlaması, ve alt işveren İSG sisteminin doğru işlediğini sürekli kontrol altında tutması gerekmektedir.



# Süreçler

1. İhale İSG Şartnamesi
2. Teklif değerlendirme
3. Sözleşme yönetimi

## İhale İSG Şartnamesi

- Alt işveren İSG'nin projedeki önemi hakkında fikir sahibi olacaktır.
- Alt işverenin projede etkin İSG yönetimi sürdürmesi için kaynak tahsisine olanak sağlar

# İhale İSG Şartnamesi

- Şartnamede verilmesi gereken mesajlar
  1. Sürdürülecek işte İSG birinci önceliğe sahiptir.
  2. Alt işveren sunduğu teklifte İSG yönetim sistemini detaylı olarak tarifleyecektir.
  3. Alt işveren işi sürdürürken şartnameye harfiyen uyacaktır (bu konunun altının çizilmesi için ceza yaptırımlar açıkça ifade edilebilir).

## **İhale İSG Şartnamesi – İstenecek Belgeler**

- Asıl işveren ihale dosyasına alt işveren'in mevcut ve eski projelerine ait İSG performansını ölçebilmesi için birtakım belgeleri teklif dosyasında öngörü olarak, ihalenin kazanılması aşamasında da talep etmelidir.

# Teklif Değerlendirme

- Teklif dosyalarının İSG alanında da değerlendirilmesi
- İSG puanının ağırlığı Bu değerlendirmede aşağıdaki esaslar dikkate alınmalıdır;
  1. Alt işveren adayının geğmiş/mevcut İSG performansının değerlendirilmesi
  2. Alt işveren proje İSG organizasyonunun değerlendirilmesi
  3. Alt işveren proje dokümantasyonunun değerlendirilmesi

# Teklif Değerlendirme

- Teklif dosyalarının İSG alanında da değerlendirilmesi
- İSG puanının ağırlığı Bu değerlendirmede aşağıdaki esaslar dikkate alınmalıdır;
  1. Alt işveren adayının geğmiş/mevcut İSG performansının değerlendirilmesi
  2. Alt işveren proje İSG organizasyonunun değerlendirilmesi
  3. Alt işveren proje dokümantasyonunun değerlendirilmesi

## Teklif Değerlendirme

Tüm parametreler puanlama yöntemine göre ölçülerek alt işveren adayları İSG alanında değerlendirilir ve genel değerlendirmeye ışık tutulur. Teklif değerlendirme süreci sonunda uygun olan alt işveren adayı projeyi sürdürmek için seçilir.

# Sözleşme Yönetimi

Geleneksel olarak ilk iki süreç sürdürülmeden sözleşme yönetimi gerçekleştirilmeye çalışılmakta ve alt işveren İSG yönetimi sırasında teknik ve idari sorunlar ile karşılaşmaktadır.



# Sözleşme Yönetimi

- Sözleşme yönetiminde aşağıdaki adımlar uygulanır;
  1. Alt işveren'in proje dokümantasyonunu onay için sunması
  2. Asıl işverenin dokümantasyonu incelemesi, yorumlarını ileterek uygun hale getirilmesini talep etmesi ve onaylaması,
  3. Alt işveren faaliyetlerinin işin yürütülmesi sırasında sıkça ve periyodik olarak İSG açısından hem onaylı yönetim planına hem de yasal ve uluslar arası standartlara uygunluğunun asıl işverence denetlenmesi,

# Sözleşme Yönetimi

- Sözleşme yönetiminde aşağıdaki adımlar uygulanır;
  1. Alt işveren'in proje dokümantasyonunu onay için sunması
  2. Asıl işverenin dokümantasyonu incelemesi, yorumlarını ileterek uygun hale getirilmesini talep etmesi ve onaylaması,
  3. Alt işveren faaliyetlerinin işin yürütülmesi sırasında sıkça ve periyodik olarak İSG açısından hem onaylı yönetim planına hem de yasal ve uluslar arası standartlara uygunluğunun asıl işverence denetlenmesi,
  4. Alt işverenin İSG performansının periyodik olarak ölçülmesi
  5. Uygunluk denetimlerindeki başarıya göre disiplinel faaliyetler uygulanması
- Teşvik
- Cezalandırma

**TEŞEKKÜRLER...**